

Književne novice.

Josipa Stritarja »zbrani spisi«. Pred kratkim je izšel v založništvu knjigotržnice Ig. pl. Kleinmayra in Fed. Bamberga dodatni, t. j. VII. zvezek Stritarjevih »zbranih spisov«.

Nahajajo se v tem zvezku proizvodi iz najstarejše, pa tudi iz najnovejše dobe Stritarjevega pisateljstva, in sicer v vezani in nevezani besedi. Povoda bi bilo torej dovolj, da bi se napisala o Stritarju cela študija, in da bi se kritikovalo njegovo umetniško delovanje sploh. A prvič je napisanega o Stritarju že toliko, da to za nekaj časa lahko zadostuje, drugič pa ne dopušča že prostor, ki mi je na razpolago, da bi se bavil z obširnimi razmotrivanjem in razpravljanjem. Pač pa se nadejam, da mi ne zamere nihče, ako semintja vendarle posežem malce preko ozkih mej, ki so mi stavljeni . . .

Na čelo »dodatnim spisom« je postavil Stritar nekoliko bolj ali manj znanih svojih pesmi. Odlikujeta se med njimi dve po pristnem čuvstvu, in sicer »Po pogrebu« in »Glavan«.

»Olga« je nekaka novela v verzih. Po mojem mnenju bi se bil dal sujet, ki si ga je izvolil Stritar tu za predmet, v prozi bolje obdelati. Junak novele je sicer dobro risan. Taki cincavi bojazljivci, ki pchajo s svojo neodločnostjo srečo od sebe, se nahajajo pogosteje, nego bi kdo mislil. Manj istinit se zdi meni značaj Olge. Tisti velikolaški ali, če hočemo, ribniški humor, ki odmeva iz njene govorice — kakor je ljubezniv sam na sebi — ji vendar ne pristuje posebno. Tudi glede humorja velja: »mera je neka v stvareh . . .«

Nekaj posebnega so še vedno »Dunajski soneti«. Ti soneti, ki so bili vzbudili v svojem času toliko pozornost in toliko — vihro, so v svojem bistvu še dandanes aktualni. Človek se nehotе vpraša: kaj, ti soneti so bili pisani pred skoro tridesetimi leti? . . . No, pa to je naposled zasluga drugih! Pač pa ne bo mogel odreči svojega priznanja Stritarju nihče, ki gleda pri pesmi nekoliko tudi na obliko. Radi oblike bodo imponovali ti soneti tudi potem še, ko bode njih vsebina vsled izpremenjenih razmer že povsem deplacirana.

Te brilantne rime in pa jasnost, s katero je izražena vsaka misel!

Sicer pa naj ne misli nihče, da se ogrevam jaz za tista stroga, da ne rečem pedantična načela, ki jih je zastopal glede oblike baš Stritar! Stritar se je bil z bojem, ki ga je bil začel proti apostrofu, in s svojo zahtevo, da naj bodo rime čiste, nekoliko zaletel. Koristil je mnogo s tistimi svojimi zahtevami, a da je bil nekoliko popustljiv, bi bil koristil lahko še več. Škodil je s svojo doslednostjo najprej sebi. Pilil je mnogo svojih pesmi toliko časa, da je izpilil iz njih vso njih prvotno svežost in poezijo! Provzročil je pa kolikor toliko tudi, da smo dobili naše Cimpermane in druge, ki so se v svojem času mnogo proslavljali, in katerim slave jaz tudi nikakor ne zavidam, a glede katerih moram za svojo osebo očitno povedati, da mi nikdar z nobenimi izmed svojih gladko opiljenih umotvorov niso ogreli srca.

Vem, kaj bi lahko ugovarjal Stritar. Sklicaval bi se lahko na to, da niti apostrofa, niti nečiste rime nikdar ni proglasil za glavni greh. Res je tisto, a

vendar ni opustil nikdar nobene prilike, da bi se ne bil obregnil ob eno ali drugo. In to je ravno! . . .

Radi oblike naj bi torej nikdar ne trpela oblika! Na drugi strani je pa še smešneje, če kdo misli, da je že zaradi tega genialen, ker mu je oblika deveta briga. Pristna poezija v lepi in umetni obliki nam mora veljati še vedno za ideal! Da se da oboje prelepo spojiti, to nam je dokazal v prvi vrsti naš Prešeren! . . . Prešeren je kakor malokdo zadel pravo sredo. Seveda vpoštevam pri tem čas, v katerem je živel. Dandanes bi v tem ali onem oziru tudi od Prešerna še kaj več zahtevali . . .

V »Drobižu« je povedal Stritar marsikatero »modro«, ki jo rad podpisem. Odlikuje se »Drobiž« po svoji jedrnatosti, žal, da tudi po preveliki monotoniji!

»Mrtvaški ženin« je preveden iz češčine.

To bi bili pesniški »dodatki«.

Med prozaičnimi spisi se nahajajo »Kritična pisma«, ki so bila natisnjena že v V. zvezku na straneh 43. do 59. Ali so prišla v dodatni zvezek zgolj iz pomote, ali pa je imel Stritar kak poseben vzrok, da jih je dal ponatisniti?

Zanimiv je sestavek o »Levstiku«. Stritar je poznal Levstika kakor pač malokdo. In vendar se mi zdi, kakor bi niti njemu ne bile znane vse potezice Levstikovega značaja. Levstik je bil velezanimiv človek, prava zagonetka človeške narave! Na eni strani trd, oduren, brezobziren, je bil na drugi strani mehak kot otrok in v večnih dvojbah, ni li storil morda komu kake krivice. Bila sta v njem pravzaprav dva človeka: eden je na zunaj rohnel, drugi pa je po tihem jokal in se obtoževal . . . In pa naiven kako je bil ta Levstik, naiven! . . . O tem bi vedel jaz pripovedovati lepe stvari, a tu jim ne more biti prostora! . . .

Občevati sem bil začel jaz z Levstikom šele tedaj, ko ni trpel skoro že nikogar več poleg sebe. Kako se je obregal v tistem času nad svojimi najboljšimi prijatelji! Do mene pa je imel neko čudno simpatijo. Ničesar mi ni zameril, niti moje nevednosti v jezikoslovnih stvareh ne, dasi je bil baš v tem oziru zelo nestrpljiv.

Zakaj omenjam vse to?

Ker sem hotel potrditi, da nam je podal Stritar v omenjenem spisu vobče jako pristno sliko o Levstiku. Prav ima Stritar tudi, ako kaže na to, da je govorila v poslednjem času bolezen iz Levstika. Da, bolezen ga je bila čudno prestvarila! . . .

»Nova pota« imenuje Stritar to, kar imenujemo mi drugi »nove struje«. V branju, ki ga je imel Stritar pod tem naslovom v slovenskem klubu na Dunaju, je povedal mnogo resničnega in marsikaj takega, kar pride sčasoma spet do veljave.

»Dunajska pisma« so pač vsem »Zvonovim« čitateljem še v spominu, saj ni še dolgo tega, ko jih je »Zvon« prinašal. Mala opazka nekega »novostrutarja« je bila vzrok, da jih je Stritar prekinil prej, nego je najbrž nameraval s početka. Tista opazka je nemara tudi vzrok, da toži Stritar v zadnjem teh svojih pisem, da ga mladi rod mrzi, da, naravnost sovraži. No, o sovraštvu, menim jaz, ne more biti ravno gojora! Da ga pa mlajši rod ne spoštuje več tako, kakor so ga nekda njegovi sodobniki, je pač umevno! Bolj čudno je že, da so se mu tudi od zadnjih mnogi izneverili. A tudi to naj Stritarja nikar ne

moti! Res se da njegovim umotvorom marsikaj očitati. Po moji sodbi je bil Stritar pred vsem napak začel. Nastopil je najprej s svojim »Zorinom«. Za vzor mu je bil pri tem Goethejev »Werther«, ali pa neki roman, ki je bil izšel skoro sodobno z Goethejevim »Wertherjem« v laškem jeziku, in kateremu je »Zorin« vsekakor še bolj podoben nego »Wertherju«. Nato nam je podaril Stritar »Gospoda Mirodolskega«. Za zgled mu je bil pri tem spet župnik »Wakefieldski«. In ravno tako je mogoče, da je imel, ko je pisal »Rosano« in »Sodnikove«, kak znamenit tuj roman pred očmi.

S tem nočem reči, da je Stritar posnemal. Res je, kar trdi sam, da je vse, kar je spisal, njegova last, in nikakor se ne strinjam s tistimi, ki so mu očitali »ponarejen denar«. Stritar je po mojem mnenju le hotel različne žanre romana uvesti v naše slovstvo. On, ki je imel izredno fin čut za to, kaj je lepo, in ki je poznal svetovno literaturo kakor malokdo, je hotel, da bi imeli tudi mi nekaj podobnega, kakor imajo drugi narodi. Pri tem pa ni pomislil, da ima vsak čas in vsak narod svoje slovstvo, in da ostanejo na tak način na domača tla presajene slovstvene cvetke vendarle zmeraj nekaj eksotičnega! . . .

Najboljši izmed prej navedenih romanov so po mojem mnenju pač »Sodnikovi«. Čeravno je imel Stritar morda tudi za »Sodnikove« kak vzor, so vendar tako prepojeni pristnega domačega miljeja, da se jim ono prav nič ne pozna.

Seveda se da tudi tistim Stritarjevim umotvorom, v katerih nam riše življenje preprostega naroda, semtertja kaj očitati. Stritarjevi junaki so dostikrat preveč tipični, premalo individualizirani in vsled tega nekam enolični. Stritar pozna natanko svoj narod in iz vseh njegovih dobrih in slabih lastnosti si je napravil nekak ekstrakt, s katerim oživlja osebe v svojih povestih. Posledica, in sicer neugodna posledica tega pa je, da so vsi njegovi junaki in junakinje, kakor sem že omenil gori, preveč podobni drug drugemu. Navzlic temu pa nikakor ne morem soglašati s trditvijo, ki se je izrekla nedavno v časopisu »Der Süden« v članku, ki govori o slovenskem slovstvu od Prešernovih časov naprej, da imajo namreč danes od vseh Stritarjevih spisov le še njegove kritične razprave istinito vrednost.

Kdor hoče biti pravičen, mora priznati, da se nahaja v Stritarjevih pripovednih spisih čudovito mnogo finega opazovanja in tudi še zmeraj dokaj pristnega življenja. »Hudi stric« je res nekam otročja povest, a ljudje božji, čitajte to in povejte potem, če ni to življenje! Samo poznati morate nekoliko ljudi tistega kraja, ki jih slika Stritar! . . .

K onim Stritarjevim proizvodom, ki niso brez življenskega impulza, je prištevati tudi dramo »Logarjevi«, s katero se završujejo »zbrani spisi«.

O »Logarjevih« sem že pisal, ko so se uprizorili. Sodbe o njih tudi zdaj, ko sem jih čital, ne morem kdovekaj izpremeniti. Ganili so me zdaj kakor tistikrat, da bi jih pa smatral za posebno sposobne za uprizoritev, tudi zdaj ne morem trditi. Pravilo, da bodi v drami en glavni junak, je sicer staro, a zastarelo ni. Vem sicer, da so imeli Hauptmannovi »Tkalci« na odru navzlic temu uspeh, da drami nedostaje takega junaka, v katerem bi bilo osredotočeno vse dejanje. A tam je stopnjevanje! Pisatelj nam razgrinja od prizora do prizora krutejše slike človeške bede, kar je pač v prvi vrsti dalo povod, da je neki odličen nemški kritik »bedo« proglasil za glavno junakinjo Hauptmannovih »Tkalcev«.

Takega stopnjevanja v »Logarjevih« ni! Bolj bi učinkovala igra na odru, če bi nam bil pokazal pisatelj Janka že s početka na domačih tleh, in če bi se igra končala s četrtim dejanjem, z drugimi besedami, če bi bil napravil Stritar Janka za glavnega junaka svoje drame.

Toda njemu niti šlo ni za to, da se igra uprizori, in zato mu nimamo tudi ničesar očitati . . .

Kdor ima prejšnjih šest zvezkov Stritarjevih »zbranih spisov«, si omisli brez dvojbe tudi sedmega. Saj bi bilo škoda, če bi ne imel popolne zbirke . . .
Z.

Zgodovina slovenskega slovstva. IV. del. Drugi zvezek. Spisal prof. dr. Karol Glaser. Izdala »Matica Slovenska«. V Ljubljani 1899. Str. 153.—312.

Letos smo dobili drugi zvezek IV. dela; konec izide prihodnje leto. Ta del obsega »znanstveno in zabavno-poučno slovstvo«. Prof. Glaser je menda čutil, da njegove moči ne zadoščajo več, zato si je poiskal pomočnikov. Sam je obdelal zgodovino (zemljepisje, narodopisje, potopisje), jeziko slovje, prirodoslovje in narodno gospodarstvo, Benkovič pa je prevzel modroslovje, bogoslovje, cerkveno umetnost in bibliografijo, Ravnikar pa vzgoje slovje. Škoda, da prof. Glaser že poprej ni prišel do tega spoznanja ter že prejšnje dele odločil raznim pisateljem-strokovnjakom.

Občni pregled zgodovine je prepovršen. Tak pregled bodi jednat in popoln, da se iz njega koj spozna prava slika dotičnega znanstvenega delovanja, ali ga pa ni treba. Tam bi bilo omeniti, kako je raziskovanje naše zgodovine napredovalo, kako so se podrli stari nazori o različnih vprašanjih i. t. d. V pregledu bi se lahko tudi omenili tisti znanstveniki, ki so si že pridobili ime, a še ne sodijo v zgodovino, ker je njihovo delovanje mlajše, n. pr. Vladimir Levec, Ivan Kunšič; čemu jima je dal Glaser poseben odstavek, ako ne pove o njih drugega nego to, da noče pisati o njih, ker so izšli njihovi spisi po l. 1895. Da bi stal Davorin Trstenjak na čelu mlajših pisateljev, to naj bi se omenilo na koncu prejšnje dobe; zakaj na čelu novega delovanja stoji dr. Kos, ki pobiva Trstenjakove krive nazore.

V posameznostih se drži Glaser prejšnjih načel. O vsakem pisatelju pove par dat o njegovem življenju ter našteje par važnejših spisov. Žal, da tudi tukaj pogrešamo kritične sodbe avtorjeve; premalo je ločil in poudarjal, kateri spisi imajo pravo, izvirno znanstveno vrednost, kateri so samo kompilacije. Vsi pisatelji so mu skoro enakovredni — neznamenit župnik in kritičen zgodovinar! Prepustil se je povsem slučajju. Njemu ni merodajna pisateljeva važnost, temuč o komer je dobil slučajno več podatkov, o tem je poročal obširneje in narobe. Tako je privoščil Frančišku Jančarju dve(!) strani, dočim je prof. Vrhovec deležen samo pol strani! To je v kvar knjigi, ker izgubi vsled tega preglednost. Tudi prejšnjo metodo, da je dal neznatnejšim literatom drobnejši tisk ali jih celo pomaknil pod črto, je opustil popolnoma, tako da imamo v isti knjigi razne metode.

Avtor se včasih sam ne spozna več v svoji knjigi. Na str. 156. obžaluje pod črto, »da o Trdini ni mogel izvedeti življenjepisnih podatkov.« Pozabil je pač, kar je že pisal o njem v III. delu svoje knjige na str. 192., ali pa naj bi bil še enkrat pogledal v Marnov »Jezičnik« XXX., str. 48.—52., kjer bi bil našel, kar je potreboval. Seveda motilo ga je menda to, ker je Trdino v III. delu imenoval Janeza, v IV. delu pa ga je krstil za Ivana. Janez Parapat bi boljše sodil

v prejšnjo dobo. Vsebina Cassiodorovega pisma (str. 169.) je z ozirom na osnovo Glaserjeve zgodovine nepotrebna. Nisem se mogel prepričati, ali se je držal Glaser principa, da navede vse spise kakega pisatelja ali samo važnejše; dočim je namreč po nekod oménil najneznatnejši članek, je pri drugih izpustil važne spise. Jesenko je n. pr. napisal knjižico »Časnikarstvo in naši časniki«. Pri dr. Murku, Oblaku i. dr. je izpuščena cela vrsta spisov; sploh bi se bilo lahko omenilo, da se je Murko obrnil docela k literarni zgodovini. Mnogokrat mi ni jasno, zakaj je Glaser kakega znanstvenika uvrstil v to ali ono skupino; zakaj je n. pr. M. Pleteršnik (str. 186.) prišel med šolnike? Ali zato, ker je profesor? Kunčič in Lajh ne spadata med jezikoslovce, Lekše ne med literarne zgodovinarje; Jos. Marn pa, ki je v svojem »Jezičniku« od l. 1870. do 1892. (ne 93.!) zbral bogat vir za slov. lit. zgodovino, iz katerega je v obili meri črpal tudi Glaser sam, tiči v prejšnji dobi (III. str. 176.). In tako je zmedeno še mnogo in mnogočesa.

V »Potopisju« se je dr. Glaser tuptam malko urezal. O Aškercu n. pr. piše, da si je razširjal duševno obzorje v Carigradu ter tam dobil mnogo snovi za svojega »Pavliho na Jutrovem«. Tukaj Glaserju ni vsega verjeti. Aškerc je pač napisal par lepih popotnih pesmi in pa vrsto feljtonov »Izlet v Carigrad«, katere je dal tudi ponatisniti, a da bi bil za svojega »Pavliho«, katerega je spisal nekaj let po tem potovanju, dobil tam snovi, o tem dvomim. Saj biča Aškerc naše in občečloveške slabosti, samo obleko je dal Pavlihi orijentalško. O Celestinovi zgodovini ruske književnosti trdi dr. Glaser, da jo je odklonila tako hrvaška kakor slovenska »Matica«, ker je — »preučena«. Ta dva zavoda bi pač lahko protestirala zoper tako poniževanje, zakaj vzrok odklonitve je moral biti vsekakor drug; morda je bila presuhoparna?

Samo še par popravkov. Murko je rojen na Drsteli, ne Dosteli! Brošurico o Miklošiču je spisal 1883. leta, ne 1889.! Pagliaruzzi (str. 208.) je bil Jožef, ne Anton! Prvi pisatelj v oddelku »Slovstveni zgodovinarji« se je pisal Valenčak, ne Valenjak! Kaj pomenja opomba z zvezdico na str. 202.? Dr. Simonič ni v dvorni, temveč v vseučiliški knjižnici! Scheinigg se piše z dvema g (str. 215.)! i. t. d.

Da ima letošnji del vsaj nekaj zanimivega, to je deloma zasluga Benkovičeva. Njegova zasluga bi bila še večja, ako bi bil, spisujoč te odstavke, pomislil, da je literaren historik, a ne — duhovnik. Zakaj njegov del je dobil preveč strankarsko in tendenciozno lice. Tako zgodovino bi pričakovali od — »Leonove družbe«, a ne od »Matic«! Kar je napisal Benkovič o Mahničju, to je pravcata apologija, kakršne Mahnič-literat z ozirom na celotno slovensko slovstvo ne zasluži, čeprav je postal pozneje — škof! Mahničevo literarno delovanje je bilo, kolikor se je dotikalo slovenske beletristike, vprav herostratsko. Benkovič sam priznava, da je izvajal Mahnič iz pesmi take ideje in sklepe, kakršnih pesnik ni mogel namenoma učiti. Mahnič je bil torej črnogledec, ki je videl povsod strahove. V svojem fanatizmu bi bil najrajši uničil vso našo literaturo¹⁾ in izbil pero nadarjenemu pesniku Gregorčičju, ne da bi

¹⁾ In kaj je dosegel dr. Mahnič s svojim smešnoenostranskim literarnim kritikunstvom? Absolutno ničesar! Zakaj vsi tisti pisatelji in pesniki, ki jih je bil »anathematizoval« v svojem »R. K.«, so izdali svoje zbrane spise, ne da bi bili poprej prosili dovoljenja pri domišljavem »katoliškem« kritiku.

se bil ognil najostudnejših sredstev. Gotovo ni nikdar niti sanjal, da dobi zato v slov. lit. zgodovini tako apoteozo. Nočem sicer trditi, da Mahnič ni delal z najboljšim namenom, a to samo dokazuje, da je bil fanatik skrajne mere. Celo duhovniki so ga obsojali, in treba je bilo povsem nove generacije, katero je že v semenišču napojil z vsem svojim fanatizmom, dočim starejša generacija morda še danes ne odobrava njegovega delovanja, in zato je povsem opravičeno očitanje, da je Mahnič mnogo mnogo kriv našega narodnega prepira. Benkovič pripisuje tudi Mahniču preveč pomena glede slovenskega kulturnega delovanja. Mahnič je pač sestavil »sistem političnemu delovanju po pristnih krščanskih načelih, ki bo služil poslej katoliškim Slovencem kot temelj njih versko-narodnemu stremljenju«, za — duhovnike in njihovo stranko, a za posvetno inteligenco ne bodenjegov sistem nikdar merodajen! Da se »Mahničevo pero ni nikdar ponižalo do strasti osebne mržnje,« ni resnica. Ali se Benkovič še spominja, kako je pisal Mahnič o tržaški Márici, smešče jo »Marijca«, »Maričica« i. t. d.? Kako impertinentno in s kakim infernalnim sovražtvom je pisal o Gregorčiču in o Aškercu! Taka pisava ni bila dostojna katoliškega duhovnika. Res je, Mahnič je bil tako marljiv, tako vztrajen in tako neustrašen kakor malokdo, a med prve slovenske pisatelje vobče ga vendar ni šteti!

Zakaj se je Benkovič tako izogibal posvetnih modroslovcev? Vsaj v pregledu bi bil lahko omenil modroslovne spise pokojnega drja. Pajka in Ivana Bernika, ki je v tretjem letniku »Vesne« priobčil obširen in temeljit spis »Nekaj o lepem«, en spis pa je bil v lanskem »Letopisu«.

Benkovičev pregled bogoslovskega slovstva priča, da se je pri nas pač mnogo produciralo, da pa je vse brez prave vrednosti. Večinoma so le prevodi ali kompilacije; izvirnega pa je bore malo, in med pisatelji je le malo častnih izjem. Čemu je Jegličev citat na strani 255.? Nekaj podatkov o drju. Lampetu, ki so že na strani 235., se ponavlja na strani 255.! Frauheim (str. 268.) je slovenski Fram! Slovenska literatura o cerkveni umetnosti, zlasti o stavbarstvu je tako borna, da skoro ne zasluži svojega oddelka, pač pa je glede glasbe umestna opazka »o radikalizmu, ki hoče vse zatreti in zavreči v cerkvi, kar kaže kolikšaj narodnega duha.« (str. 286.). Pregledna pa je Benkovičeva »Bibliografija«.

Benkovič je preveč malenkosten: vsak duhovnik, ki si je napisal par pridig ter jih potem poslal kakemu cerkvenemu listu, ki menda ni bil posebno izbirčen, pač še ne sodi v slovensko literarno zgodovino. In ako ga je že hotel imenovati, zadoščalo bi samo ime in morda v oklepaju naslovi spisov; povsem nepotrebno pa je, da taki pisatelji, ko jih je omenil že v pregledu, dobe še svoj odstavek. Sploh pa bi se dalo razpravljati o vprašanju, ali sodi vse, kar je napisal Benkovič, v Glaserjevo knjigo. Jaz bi želel, da bi Benkovič še obširneje napisal vse to in da bi tako knjigo izdala »Leonova družba« . . .

Dr. Fr. Vidic.

K »Slovenski bibliografiji«. (Zbornik »Slovenske Matic«.)

Stalno objavlja »Slovenska Matica« slovensko bibliografijo, ki so jo pri-
našali dosedanji »Letopisi« — tuintam s presledki — skoraj odkar obstoji
zavod. Prvo bibliografijo je sestavil dr. Costa l. 1869. za l. 1868. in 1869. —
Zanimivo bi bilo pregledovati dosedanje seznamke, ki bi — sami ob sebi mrtvi
in suhoparni — oživel in nam, dasi so prvi manj popolni, glasno pričali o
razvoju slovenske književnosti, o slovenskih težnjah, tudi — prepirih,

To bodi pripomnjeno zaradi tega, ker vprav bibliografije pretežna večina »Matičinih« članov niti ne razreže. Tudi v ocenah se kratko odslavlja s stavki kakor: »Letopis zaključuje običajna bibliografija«. → Oboje samo ob sebi nič ne de; ali bati se je, da tako nastane mnenje, ta bibliografija je le nepotreben nameček.

Ko bi pa kdo govoril s prof. Perušekom, ki sestavlja od l. 1894. to bibliografijo, zvedel bi, da zahteva sestavljanje takih spisov prvič poleg posebne natančnosti in velikega truda tudi ne malo duševnega dela; kdor je kdaj le količkaj okusil sam tak posel, ta ve, da oni abecedno urejeni naslovi niso sad le mehničnega dela, ta tudi ceni požrtvovalnost sedanjega sestavljatelja, ki bi lahko z manjšim naporom spisal kak hvaležnejši znanstveni članek. — In drugič: za pregled zgodovine slovenske knjige, da ne govorim o knjigotrštvu, je ta bibliografija dober pripomoček; tudi slovstveni zgodovinar si lahko tu dobi hitro kak potreben podatek, za katerim je sicer treba dolgo brskati.

* * *

Bibliografija pa ne doseže svojega namena, ako ne zadosti glavni zahtevi, da bodi kolikor mogoče pregledna in praktično urejena. — Ali ustreza naša bibliografija, kakršna je, tej zahtevi? Res, v precejšnji meri; ali ustrežala bi še bolj, ko bi sprejela neka načela, ki veljajo za take kataloge, in se zasnovala primeroma tako-le: Za temelj naj bi se ne jemala dosedanja razdelitev po strokah, po vsebini; zato ne, ker se mnogi spis da težko uvrstiti pod kako splošno stroko, ne da bi se vzbudila prepornost. Jasnost se doseže pri tej razdelitvi le tako, da se spisi preporne vsebine uvrščajo pod več strok, ali pa, da se ustanavljajo nove stroke. — Prvo provzročuje nered, drugo razdira preveč enotnost. — Zato proč z ono razdelitvijo po strokah. Za podlago naj se vzame edino abecedni red besed-značnic (Schlagwort). Abeceda je objektivna in zanesljiva. Le glede značnic se je treba držati kakega principa. Naša bibliografija naj se poprime novejšega, katerega pogloblitve zahteve so: 1) značnica ni vselej prva beseda v naslovu dotičnega spisa, pač pa stoj na prvem mestu v seznamku, vse drugo za njo; 2) ako je imenovan avtor (ki mora biti res avtor, ne samo zbiratelj ali urednik), bodi njega rodbinsko ime značnica. N. pr. Žirovnik Jože,¹⁾ Cerkljiško jezero i. t. d., Murko Matija, Jan Kollar i. t. d. 3) Pri spisih raznih (ali brez) avtorjev se jemlje za značnico prvi samostalni v naslovu (le predlogi se potegnejo k samost.); torej ne »Slovenski Narod«, ampak »Narod Slovenski«. Saj se celo v navadnem govoru ravnamo po zadnjem pravilu, govoreč: čitam »Narod«, naročen sem na »Zvon«, to stoji v »Tovarišu«.

Doslej so se stavili v bibliografiji naslovi neizpremenjeni po abecednem redu prve besede. — Na prvi pogled je to boljše in preprostejše, ker ni treba vedeti nikakega pravila za urejevanje. Ali slaba stran je, da je pri tem treba vedeti naslov natančno v prvotnem vzporedju besed. Natančen naslov se pa hitro pozabi; ako je dolg, ga sploh včasih nikdar ne znamo natančno. Kje naj ga iščem, če mi je prva beseda izginila iz spomina, ali če vem sicer vse besede, le tega ne, katera je prva.

Zato se priporočuje zgoraj omenjeni način; samostalniki mi ostanejo lažje v spominu — ako mi je sploh kaj ostalo — in gotovo izmed vseh najprej prvi,

¹⁾ Značaj, častni naslovi i. t. d. se običajno izpuščajo.

ki je mnogokrat edini. — Pri avtorjih si tudi zapomnjujemo le rodbinska imena. — Tako bi se uredile knjige vseh vrst edino po abecedi. Pod dotično značnico najdem brez obotavljanja, česar iščem. — Tako dobijo tudi posamezni spisi raznih zbornikov svoja posebno odkazana mesta v abecednem redu.

Poleg vsega tega se da ustreči i onim, ki želijo razdelitve po strokah: po popolnem abecednem seznamku sledijo prav lahko vsi spisi še enkrat uvrščeni po strokah, samo da se zdaj navajajo le naslovi, po potrebi okrajšani, ali samo značnice. Ta seznamek, ki bi zavzemal malo prostora, bi bil zelo pregleden.

S tem bi se ustreglo vsestranskim zahtevam.

* * *

Prepričan sem, da bi taka ureditev prinašala marsikako korist. Dobili bi nekako sredotočje, kamor bi se stekalo naše slovstvo, kamor bi lahko hodili iskat gradiva oni, ki nimajo časa prebrskavati mnogoštevilnih letnikov raznih publikacij, in ne spomina, da bi si zapomnili vse, kar so čitali.

Eno samo bibliografijo imamo; ta bodi popolna.

Seveda je treba sestavljalcu precej zatajevanja in — recimo — idealizma, da izvršuje svoje zamudno in umorno delo, ne da bi smel pričakovati za to od širšega občinstva kaj hvale ali priznanja.

Dr. Jos. Tomišek.

Milivoj Šrepel: *Preporod v Italiji u XV. i XVI. stoljeću.* Zagreb. Naklada »Matica hrvatska«. 1899. 8^o. 287 str.

»Matica hrvatska« ima nekoliko sotrudnikov, ki jo zalagajo s čudovito plodnostjo. Prvo mesto med njimi pa zavzema brez ugovora g. Milivoj Šrepel. Letos je izdala »Matica hrvatska« kar tri dela njegova; razen imenovanega »Preporoda« tudi še »Uputu v klasičnu filologiju« in »Puškinova izbrana dela v hrvatski knjigi«. Ako človek pomisli, da ima pisatelj teh knjig obilo poklicnega posla, da polni tudi predale različnih akademijskih in drugih periodičnih izdanj, potem se mora človek v resnici čuditi mravljiniski marljivosti njegovi. Ena stvar nam pač razjasni ta čudež. Dela njegova, katera izdaja, ali vsaj ona, katera je letos izdala »Matica hrvatska«, niso plod globokih študij in lastnega naporenega iziskavanja, nego plod načitanosti. Čim prebere pisatelj kako interesantno knjigo, že tudi napiše pod svežim vtiskom originala nekak izvleček za hrvaško občinstvo. Tako je tudi gori navedena knjiga v prvem delu okrajšan prevod imenitne Burekhardtove knjige »Die Cultur der Renaissance in Italien«. Temu izvlečku je pridejal v posebnem delu še nekoliko iz italijanskih književnih zgodovin in drugih (na strani XIV.) navedenih knjig. Ta postanek knjige se vidi jasno iz sloga knjige same. Kdor n. pr. prebere na 55. strani v drugem odstavku rečenice »Osobito je sjetan opis staroga Tibura u Pija II. Nastaje običaj, da se rodjenje Isusovo prikazuje u što sjajnijim ruševinama palače. I u vrtove meću ljudi umjetne ruševine«, se brzo osvedoči, da so te rečenice brez vsake notranje zveze, kar se da le tako tolmačiti, da so iz obširnega spisa vzete, a pri tem ostavljene vse one besede, ki spajajo v teh rečenicah izražene misli. Primeri tudi še zadnji odstavek na 60. str. in dalje na 61. str., in karakteristiko Alfonsa Aragonca na str. 72. in 73. — Hitrost prevoda izdajajo pogreške, kakor na str. 42. »Fabliaux i Farcen«. Poslednja beseda je nemški plural od francoske besede »farce«, ki je zašel v hrv. prevod radi naglice. Tako je netočen prevod iz nemščine: »mramor se je upotrebljavao kao žeženo vapno« (der Marmor wurde zu ge-